

Debat: Democratiemeter

Korte omschrijving werkvorm

De leerlingen krijgen 10 stellingen voorgelegd. Ze gaan allemaal over de 'ingrediënten' van een democratie en een rechtsstaat. Bij elke stelling wordt de leerling gevraagd een positie in te nemen tussen de 1 en 10: 1 helemaal mee oneens, 10 helemaal mee eens. Vervolgens vindt er over elke stelling een korte discussie plaats. Waarom kies je voor helemaal eens of helemaal oneens? En wie is er expres meer in het midden gaan staan en waarom? Welke argumenten spelen hierbij een rol?

Leerdoel

Leerlingen beargumenteren hun standpunt ten aanzien van verschillende stellingen over 'democratie' en 'rechtsstaat' en ze maken kennis met andere, met argumenten onderbouwde meningen.

Duur

45 minuten

Benodigdheden

- Uitgeprint werkblad met stellingen voor de docent
- Een 'democratiemeter' op de vloer van het klaslokaal met de cijfers 1 en 10

Handleiding

1. Vraag de leerlingen de stoelen en tafels aan de zijkant van het lokaal te plaatsen zodat er een langwerpige open ruimte in het midden van het lokaal ontstaat.
2. Maak een democratiemeter op de vloer, in het midden van het klaslokaal. Plak bijvoorbeeld een A4 met het cijfer 1 aan de ene kant van het lokaal en een A4 met een 10 aan het andere kant van het lokaal.
3. Lees de inleidende tekst met de leerlingen, kies vervolgens een eerste stelling uit en schrijf deze op het bord.
4. Vraag de leerlingen om een plek op de democratiemeter in te nemen (1= helemaal oneens, oplopend tot 10= helemaal eens).
5. Vraag de leerlingen naar hun mening. Waarom staat een leerling bij 1, waarom bij 5 en waarom bij 10? Welke argumenten hebben zij? Laat ze naar elkaar luisteren en op elkaar reageren. Inventariseer de argumenten op het bord.
6. Neem ongeveer 5 tot 10 minuten per stelling de tijd voor discussie.
7. Geef leerlingen na iedere stelling de mogelijkheid om hun plek op de democratiemeter te veranderen. Vraag de leerlingen die verplaatsen hun overwegingen toe te lichten.

Stellingen

Bescherming van een democratie

Op 15 juli 2016 wordt er een mislukte poging tot een staatsgreep gedaan in Turkije. Een groep militairen bezet belangrijke gebouwen en een aantal vliegvelden. Zeker 290 mensen komen die dag om het leven en duizenden mensen raken gewond.¹ De Turkse president houdt aanhangers van de in ballingschap levende Fethullah Gülen verantwoordelijk. De coupplegers willen de macht grijpen om naleving van de Turkse Grondwet af te dwingen. Zij vinden dat de regering van president Erdogan de democratie heeft uitgehold.²

Wie beschermt in dit geval de democratie? Mag je de macht grijpen als jij (en belangrijke instanties) vinden dat de democratie in gevaar is? En wat mag een gekozen regering doen om zijn macht te behouden? Mag een volk kiezen voor een dictatuur?

Stelling 1

Politici en leden van ondemocratische partijen mogen gearresteerd worden

Stelling 2

Het leger mag de macht overnemen als de overheid ondemocratisch is.

Stelling 3

Ondemocratische politieke partijen moet je verbieden.

Argumenten stelling 1 t/m 3

Stelling 1 & 3: In de laatste alinea van dit artikel staan argumenten voor en tegen het verbieden van ondemocratische partijen, zie:

<http://law.maastrichtuniversity.nl/newsandviews/verbieden-van-sharia-partijen/>

Stelling 2: Een coup is volgens The Post Online nooit een oplossing voor kritiek op een democratie. Zie: <http://politiek.tpo.nl/column/hup-leger-hup-democratie/>

---

¹BNR <http://www.bnr.nl/nieuws/internationale-politiek/10308213/aantal-doden-door-coup-turkije-stijgt-tot-290>

² Nu.nl <http://www.nu.nl/buitenland/4294081/negentig-doden-bij-afgeslagen-staatsgreep-in-turkije.html>

Vrijheid van burgers

Na de mislukte staatsgreep heeft president Erdogan de noodtoestand uitgeroepen. Tijdens een noodtoestand kan de overheid sneller ingrijpen, zonder eerst toestemming te hoeven vragen aan het parlement of overleg met burgers te voeren. De regering heeft dus tijdens de noodtoestand veel meer macht. Ze kan zomaar huizen doorzoeken, makkelijker mensen arresteren, kranten verbieden en een avondklok instellen. Een noodtoestand wordt doorgaans uitgeroepen bij een 'ernstige verslechtering van de openbare orde' of 'wijdverspreid geweld om de democratische rechtsorde om zeep te helpen.'³

Frankrijk riep na de aanslagen in Parijs in november 2015 de noodtoestand uit. Deze noodtoestand is al drie keer verlengd met drie maanden.⁴ Volgens Amnesty International en Human Rights Watch leidde de noodtoestand in Frankrijk tot schendingen van de mensenrechten. Er werd bij huiszoekingen volgens deze organisaties veel te veel geweld gebruikt.⁵

Hoeveel is onze vrijheid ons waard? En hoeveel van onze vrijheid willen we opgeven omwille van de algehele veiligheid van een land? Is het erg als er tijdens de noodtoestand mensenrechten worden geschonden?

Onduidelijkheid over de functie van het leger? Zie:

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/krijgsmacht/vraag-en-antwoord/wat-doet-het-nederlandse-leger>

Stelling 4

Regeringsleiders roepen te makkelijk de noodtoestand uit.

Stelling 5

De regering mag mensenrechten schenden om de democratie te beschermen.

---

³ Elsevier. <http://www.elsevier.nl/buitenland/achtergrond/2016/07/noodtoestand-hoe-houdt-erdogan-turken-onder-de-duim-330592/>

⁴ Trouw. <http://www.trouw.nl/tr/nl/39541/Aanslag-in-Nice/article/detail/4340366/2016/07/15/Frankrijk-verlengt-noodtoestand-met-drie-maanden.dhtml>

⁵ Volkskrant. <http://www.volkskrant.nl/buitenland/-mensenrechten-geschonden-bij-noodtoestand-frankrijk~a4238211/>

Argumenten stellingen 4 t/m 6

Stelling 4 & 5: Een informatief filmpje van het Jeugdjournaal over de staatsgreep in Turkije en het uitroepen van de noodtoestand. Zie:

<http://jeugdjournaal.nl/artikel/2118889-noodtoestand-in-turkije-wat-betekent-dat.html>

Mensenrechten worden geschonden en persvrijheid wordt beperkt tijdens een noodtoestand: <http://www.volkskrant.nl/buitenland/-mensenrechten-geschonden-bij-noodtoestand-frankrijk~a4238211/>

Vrijheid van meningsuiting

President Erdogan geeft Gülen de schuld van de staatsgreep. Aanhangers en vermoedelijke aanhangers van Gülen worden gearresteerd. Hij is volgens Erdogan een 'kwaadaardig gezwel in de Turkse maatschappij'.⁶ Niet alleen aanhangers van Gülen worden aangeklaagd. In 2016 werden meer dan 2.000 mensen in binnen- en buitenland beschuldigd van belediging van de president. Bijvoorbeeld de Nederlandse columnist Ebru Umar en de Duitse cabaretier Böhmermann.⁷

In Turkije zitten tientallen journalisten gevangen. Na de staatsgreep van 2016 werden meer dan 100 mediabedrijven gesloten. Sociale media worden soms geblokkeerd.

Waar ligt de grens van de vrijheid van meningsuiting? Mag een cabaretier of journalist verder gaan in het beledigen van een staatshoofd dan 'gewone' burgers? Hoe belangrijk is het dat de media vrij zijn?

Stelling 6

Je moet Koning Willem-Alexander, of een staatshoofd van een ander land, mogen beledigen.

Stelling 7

Er zijn geen grenzen aan de vrijheid van meningsuiting.

---

⁶ NOS. <http://nos.nl/artikel/2119015-turken-betuigen-steun-erdogan-met-bezetting-bosporusbrug.html>

⁷ Ebru Umar verstuurde Tweets die Erdogan als beledigend ervoer en werd vervolgens in Turkije vastgehouden. De Duitse cabaretier Böhmermann droeg op televisie een gedicht voor waarin hij president Erdogan onder andere een 'domme zak' noemde.

Stelling 8

De overheid mag sociale media in noodsituaties blokkeren.

Stelling 9

De media mogen nooit gecontroleerd worden door de overheid.

Argumenten stellingen 6 t/m 9

Stelling 6 en 9: Het College voor de Rechten van de Mens zet uiteen welke dilemma's er spelen bij vrijheid van meningsuiting en persvrijheid. Zie:

<https://www.mensenrechten.nl/toegelicht/woelige-tijden-voor-de-persvrijheid>

Een overzicht van artikelen over persvrijheid in Turkije, zie:

<http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/buitenland/2.44113>

Stelling 7: Het College voor de Rechten van de Mens legt helder uit waar de vrijheid van meningsuiting begint en ophoudt. Zie: <https://www.mensenrechten.nl/mensenrechten-voor-u/vrijheid-van-meningsuiting>

Stelling 8: Bij het verbieden van sociale media botst het bewaren van de rust in de maatschappij met persoonlijke vrijheid. Zie: <http://nos.nl/op3/artikel/2114344-chaos-en-angst-in-turkije-groter-door-verbod-sociale-media.html>

Onafhankelijke rechtspraak

Het Turkse rechtssysteem wordt al langer bekritiseerd, onder meer door de Europese Unie⁸, omdat President Erdogan de afgelopen jaren zijn greep op de rechterlijke macht en de media vergroot heeft. Zo zijn honderden journalisten, activisten en academici die kritiek hadden op Erdogan opgepakt en veroordeeld tot celstraffen. In de week na de staatsgreep in juli werden 771 rechters ontslagen op verdenking van banden met Gülen. In 2014 en 2015 werden 1.845 rechtszaken aangespannen tegen mensen die de Turkse president zouden hebben beledigd.⁹

In een rechtsstaat horen rechters onafhankelijk en onpartijdig tot hun oordeel te komen. Een rechter moet recht spreken op basis van wetten, verdragen en rechtspraak (en niet op basis van persoonlijke overtuigingen). Rechters mogen niet zomaar allerlei bijbanen of nevenfuncties hebben.

Mag de regering rechters ontslaan? Mag een president rechters aanwijzen of invloed uitoefenen op rechterlijke benoemingen? Hoe kunnen rechters onafhankelijk blijven?

Stelling 10

Politici mogen zich met rechters bemoeien.

Stelling 11

Net als in Zwitserland moeten rechters voor zes jaar worden gekozen.

---

⁸Nu.nl <http://www.nu.nl/buitenland/3898232/eu-kritisch-politieke-druk-rechterlijke-macht-turkije.html>

⁹ Elsevier <http://www.elsevier.nl/buitenland/achtergrond/2016/07/erdogan-kritische-rechters-moeten-vrezen-voor-hun-baan-323536/>

Argumenten stellingen 10 & 11

Stelling 10: President Erdogan grijpt in bij de rechterlijke macht . Zie:

<http://www.elsevier.nl/buitenland/achtergrond/2016/07/erdogan-kritische-rechters-moeten-vrezen-voor-hun-baan-323536/>

Stelling 11: Europa kent landen waar rechters voor een beperkte tijd of voor het leven worden benoemd. In het volgende artikel meer informatie hierover, zie:

<https://www.nrc.nl/nieuws/2011/03/30/tijdelijke-benoemde-rechters-en-officieren-bestaan-ook-in-europese-democratische-landen-a1481282>